

بررسی نظرات مدرسان آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان در مورد به

کارگیری فناوری‌های اینترنت محور در آموزش الکترونیکی*

رضوان متولیان^۱

استادیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

فاطمه ساداتی نژاد^۲

دانش آموخته کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، گروه زبان‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

چکیده

در سال‌های اخیر، به دلیل شیوع ویروس کووید ۱۹ جهان بویژه کشور ایران با شرایط تازه‌ای مواجه شده است. در چنین شرایطی استفاده از فناوری‌های اینترنت محور در آموزش زبان فارسی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی کاربرد فناوری‌های مختلف در فراگیری مهارت‌های چهارگانه زبان فارسی و نیز آشنایی با دیدگاه معلمان در خصوص مزایا و معایب فناوری، چالش و محدودیت‌ها و به‌طور کلی نقاط ضعف و قوت آموزش الکترونیکی نسبت به آموزش سنتی می‌باشد. بدین منظور، پرسش‌نامه‌ای به صورت پاسخ‌باز طراحی شد و بین ۶۳ نفر از مدرسان آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان در مراکز مختلف آموزش زبان فارسی توزیع گردید. یافته‌های پژوهش حاضر، حاکی از آن است که اکثر مدرسان به کارگیری فناوری در آموزش زبان فارسی را موثر دانسته و تنها عده معدودی آن را بی‌اثر می‌دانند. در مورد مزیت‌های آموزش الکترونیکی زبان و استفاده از فناوری در آموزش و یادگیری، عمدتاً مدرسان به انعطاف پذیری از لحاظ مکانی و زمانی، صرفه جویی در وقت و هزینه، عدم استرس و اضطراب زبان آموزان متزوی، دسترسی آسان به منابع نامحدود، خلافت در یاددهی و یادگیری، دستیابی مجدد فراگیران به فایل‌های آموزشی و امکان مرور درس‌ها اشاره کرده‌اند. در مورد معایب و چالش‌های این نوع آموزش نیز اکثر مدرسان به عدم تعامل چهره به چهره، عدم همکاری زبان آموز با معلم، عدم تمرکز دانش آموز حین تدریس، عدم بازخورد سریع، قطعی اینترنت و سرعت پایین آن و احتمال بیشتر تقلب در امتحانات اشاره کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، فناوری‌های اینترنت محور، آموزش الکترونیکی، مدرسان آزفا.

* تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۹ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۲۸.

¹ Email: rezvan.motavallian@gmail.com

(نویسنده مسئول)

² Email: fateme.sadatinejad@yahoo.com

Investigating the Opinions of the Teachers Teaching Persian to Non-Persian Speakers Regarding the Use of Internet-based Technologies in Electronic Education*

Rezvan Motavallian¹

Assistant Professor, Department of Linguistics, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Fatemeh Sadatinejad²

Master's student in Teaching Persian to Speakers of Other Languages, Department of Linguistics, Isfahan University, Isfahan, Iran

Abstract

In recent years, due to the spread of the Covid-19 virus, the world, especially Iran, has encountered new conditions. In such a situation, the use of Internet-based technologies in Persian language teaching has been given more attention. The purpose of the present study is to investigate the use of different technologies in learning the four skills of the Persian language, and to know the teachers' point of view concerning the advantages and disadvantages of technology, challenges and limitations, and in general the weaknesses and strengths of electronic education compared to traditional education. To this end, an open-ended questionnaire was designed and distributed among 63 language teachers teaching Persian to non-Persian speakers in different Persian language education centers. The findings of the present research indicate that most of the teachers consider the use of technology in Persian language teaching to be effective and only a few of them consider it to be ineffective. Regarding the advantages of electronic language teaching and the use of technology in teaching and learning, mainly the teachers focus on flexibility in terms of time and place, saving time and money, lack of stress and anxiety of isolated language learners, easy access to unlimited resources, creativity in teaching and learning, learners' access to educational files and the possibility of reviewing lessons have been mentioned. Concerning the disadvantages and challenges of this type of education, most of the instructors have pointed out the lack of face-to-face interaction, the lack of cooperation between the language learner and the teacher, the lack of student concentration during teaching, the lack of quick feedback, the internet outage and its slow speed, and the greater possibility of cheating in exams.

Keywords: Teaching Persian to Non-Persian Speakers, Internet-based technologies, electronic education, AZFA teachers.

* Received: 2022/9/10 | Accepted: 2022/10/20

¹ Email: rezvan.motavallian@gmail.com (Corresponding Author)

² Email: fateme.sadatinejad@yahoo.com

۱. مقدمه

در سال‌های اخیر، به دلیل شیوع ویروس کوید ۱۹ در سرتا سر جهان شاهد گرایش بسیاری از مراکز آموزشی به نظام آموزش الکترونیکی، بویژه آموزش برخط بوده‌ایم و در این راستا مدرسان تجارب بسیاری کسب نموده‌اند. از سوی دیگر رشد و تحول سریع فناوری‌های نوین در سال‌های اخیر باعث ایجاد تغییراتی در عرصه‌های مختلف جوامع از جمله نظام آموزشی شده است و امروزه فناوری جزء جدایی ناپذیر تدریس شده است و مجموعه ابزارهای آموزشی دیگر محدود به قلم و تخته نمی‌شود. فناوری می‌تواند نقش بسزایی در تسهیل آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان ایفا کند و کمک کننده اثربخشی برای معلمان باشد. برای ترویج آموزش زبان فارسی، لازم است با استفاده از فناوری توجه و رغبت فراگیران را به زبان فارسی بیشتر کرد و امکان فعالیت و یادگیری در خارج از کلاس‌های درس (فراتر از موقعیت‌های سنتی حضور در کلاس) را برای غیرفارسی زبانان فراهم کرد تا بدین وسیله فرصت‌های معرفی و ترویج زبان فارسی و آشنایی غیرفارسی زبانان با فرهنگ و زبان فارسی بیشتر فراهم گردد. با این حال، سودمند بودن فناوری در آموزش زبان این امر را ضمانت نمی‌کند که حتما معلمان به استفاده از فناوری در فرایند آموزش تمایل داشته باشند؛ چرا که معلمان به دلیل برخی از عوامل در مورد به کارگیری فناوری در آموزش احساس تردید دارند. بی‌شک، آشنایی بیشتر با نظرات مدرسان نسبت به این نوع آموزش می‌تواند در رفع نواقص بسیار کمک کننده باشد تا به این ترتیب حتی در شرایط عادی بتوان از فواید آموزش الکترونیکی در کنار آموزش حضوری بهره برد و به جای آموزش کاملاً حضوری از آموزش ترکیبی استفاده نمود. در واقع، آموزش الکترونیکی تلفیقی از فناوری و آموزش است که فناوری را در اختیار آموزش قرار می‌دهد (Son, 2008: 34-43) و آموزش ترکیبی تلفیقی از آموزش حضوری و آموزش در فضای مجازی است که در این روش، معلم طوری کلاس را طراحی می‌نماید که بخشی از محتوای آموزشی و تکلیف‌های زبان آموزان به صورت الکترونیکی ارائه شود (Fernandes & Costa, 2016: 1-13). با توجه به اهمیت این موضوع، در پژوهش حاضر برآنیم تا از طریق پرسش‌نامه، نگرش معلمان در مورد چالش‌ها، مزایا و معایب استفاده از فناوری‌های اینترنت محور را در آموزش الکترونیکی زبان مورد

ارزیابی قرار دهیم. به این ترتیب به دنبال پاسخ به این سؤال هستیم که در حال حاضر معلمان آزفا از چه فناوری‌های اینترنت محوری به منظور تقویت هر یک از مهارت‌های خوانداری، نوشتاری، گفتاری و شنیداری زبان آموزان استفاده می‌کنند و در این راستا با چه چالش‌هایی مواجه هستند.

در این پژوهش، برای بررسی نگرش معلمان نسبت به فناوری، ۱۰ سؤال پاسخ باز مطرح شد و پرسش‌نامه به صورت الکترونیکی در بین مدرسان آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان در مراکز مختلف کشور توزیع گردید. پژوهش حاضر از نوع توسعه‌ای و به روش توصیفی پیمایشی است و هدف از انجام آن بررسی نگرش معلمان در مورد نقاط ضعف و قوت به کارگیری فناوری‌های اینترنت محور در آموزش الکترونیکی مهارت‌های چهارگانه زبان فارسی است.

۲. پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر، به کارگیری فناوری در آموزش و یادگیری زبان موضوعی مهم و مورد بحث در میان پژوهشگران و معلمان بوده است. با توجه به اهمیت این موضوع در سال‌های گذشته، تحقیقات خارجی و داخلی متعددی در زمینه استفاده از فناوری در آموزش زبان دوم صورت گرفته است. از جمله: آر کورفول و ابیدو (Arkorful & Abaidoo, 2014)، دینا و سیورنی (Dina & Ciornei, 2013)، ریجان و لاک (Raihan & Lock, 2010)، سان (Sun, 2011)، تانکوک (Tuncok, 2010)، اونسوی (Onsoy, 2004) و راویچاندران (Ravichandran, 2000). نتایج اکثر این تحقیقات حاکی از آن است که آموزش مبتنی بر فناوری تأثیر مثبتی بر فراگیری زبان دوم دارد. پارک و سون (Park & Son, 2009: 80-101) نیز در پژوهش خود به موضوع آموزش به کمک فناوری در کلاس‌های EFL پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که به کارگیری فناوری در کلاس درس باعث تقویت و بهبود مهارت‌های زبانی زبان آموزان می‌شود. فیک (Fakey, 2010: 43-49) در پژوهش خود استفاده از فناوری در آموزش زبان انگلیسی را مورد ارزیابی قرار داد و به این نتیجه رسید که زبان آموزان از طریق کامپیوتر املاهای کلمات را سریع‌تر یاد می‌گیرند. براساس یافته‌های پژوهش

هل و سارو (Hell & Sauro, 2021) نیز استفاده از فناوری توسط مربیان سوئدی به عنوان زبان دوم برای نوآموزان امری ضروری است. یونس (Yunus, 2007: 79-95) نیز به اهمیت به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش می‌پردازد و نشان می‌دهد استفاده از آن، به میزان دسترسی به منابع رایانه‌ای و آموزش لازم معلمان و پشتیبانی آنها بستگی دارد که همه این‌ها نیازمند بودجه و برنامه ریزی مناسب است. تفضلی (تفضلی، ۲۰۲۱: ۴-۱۳) در پژوهش خود به ضرورت برگزاری دوره‌های آموزشی برای معلمان زبان می‌پردازد و تأکید می‌کند برای به کارگیری مؤثر فناوری در فرآیند آموزش زبان، این دوره‌ها باید توسط متخصصین حوزه CALL و با مشورت مناسب و توجه به اولویت‌ها و نگرانی‌های معلمان برگزار شود. نتایج اکثر پژوهش‌های داخلی نیز همسو با یافته‌های تحقیقات خارجی است و بیانگر تأثیر مثبت فناوری بر آموزش زبان و علاقه فراگیران به یادگیری زبان به این شیوه است. احمدی و روحی (۱۳۹۳: ۲۶-۷) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که یادگیری ترکیبی نسبت به یادگیری سنتی و الکترونیکی موثرتر است. شریفی (۲۰۱۳) در پژوهش خود نشان داد آموزش دستور به کمک رایانه موثرتر است. در مطالعات سارانی و همکاران (۱۳۹۳: ۱۵۹-۱۴۱) تأثیر تلفن همراه و پست الکترونیک در آموزش زبان انگلیسی بررسی شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که یادگیری از طریق تلفن همراه و پست الکترونیک تأثیر مثبتی بر پیشرفت تحصیلی زبان آموزان دارد. احسانی (۱۳۹۷: ۳۱-۱۹) در پژوهش خود، کاربرد و تأثیر فناوری در آموزش زبان انگلیسی را مورد بررسی قرار داده است. در این تحقیق به اهمیت یادگیری زبان انگلیسی به کمک فناوری‌های مختلف پرداخته شده است و ضمن مقایسه کردن و نشان دادن تأثیر رسانه‌ها و نرم افزارهای آموزشی بر پیشرفت تحصیلی فراگیران، چالش‌ها و موانع استفاده از فناوری در آموزش زبان نیز مورد بررسی قرار گرفته است. لوین (2011: 245-258) در پژوهش خود به بررسی یادگیری و انگیزه دانش‌آموزانی که در محیط آموزشی از فناوری چندرسانه‌ای استفاده می‌کنند، پرداخت. نتایج تحقیق نشان داد که استفاده از فناوری چندرسانه‌ای در محیط آموزشی به‌طور قابل ملاحظه‌ای باعث پیشرفت دانش‌آموزان شده است و با مقایسه پیش‌آزمون مشخص شد انگیزه دانش‌آموزان نیز افزایش یافته است. هسو (2010: 309-325) در پژوهش

خود به بررسی ادغام فناوری و استفاده آن توسط معلمان پرداخته است. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که موفقیت مدرسانی که در کلاس درس از فناوری استفاده کرده‌اند بسیار بیشتر بوده است.

همچنین در حوزه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان، تاج‌الدین و نعمتی سرخی (۱۳۹۱): ۱۱-۱۵) به مقایسه تأثیر آموزش از طریق رایانه با روش سنتی بر میزان یادگیری فارسی آموزان پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که میزان موفقیت زبان‌آموزانی که از طریق رایانه آموزش دیده‌اند بیشتر بوده است و تفاوت معناداری بین میانگین نمرات دو گروه وجود دارد. صحرایی و صفری (۱۳۹۰) در پژوهش خود به بررسی آموزش زبان تحت وب پرداختند و طرح پیشنهادی آن‌ها طراحی سامانه اینترنتی زبان فارسی (سازفا) بوده است. بیرجندی (۱۳۹۱) نیز در پژوهش خود سامانه اینترنتی آموزش زبان فارسی بر پایه اصول و نظریه‌های خارجی را طراحی و معرفی نموده است. او در پژوهش خود این گونه عنوان می‌کند که آموزش سریع و فراگیر زبان فارسی، ایجاد پایگاه داده‌ای مناسب برای مطالب آموزشی و کمک آموزشی و نیز پاسخ‌گویی و پشتیبانی برخط فراگیران می‌تواند از مهم‌ترین دستاوردهای سازفا باشد. شرفی نژاد (۱۳۹۲) در پژوهش خود نرم افزار آموزش زبان و سنجش واژگان پایه زبان آموزان غیرفارسی را تولید و طراحی کرد که این نرم افزار از طریق پرسش‌نامه توسط کارشناسان نرم افزارهای آموزشی مورد ارزیابی قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که دانش آموزان در یادگیری واژگان از طریق نرم افزار موفق‌تر عمل کرده‌اند و همچنین نظر اکثر کارشناسان نیز در این زمینه مثبت بوده است.

با توجه به مطالعات انجام شده کاملاً واضح است که پژوهش‌های محدودی در مورد استفاده از فناوری در آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان صورت گرفته است و کم‌تر به نگرش معلمان نسبت به استفاده از فناوری در آموزش زبان فارسی و نقاط قوت و ضعف این نوع آموزش پرداخته شده است. بر این اساس، در این پژوهش بر آن شدیم تا به پاسخ این سؤال پردازیم که در حال حاضر در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی زبانان چه مزایا، معایب، چالش‌ها و محدودیت‌هایی وجود دارد و از چه ابزارهای فناوری در این نوع آموزش استفاده می‌شود.

۳. چارچوب نظری پژوهش

از دهه ۱۹۶۰ تحولات مهمی در یادگیری و آموزش زبان پدیدار شد که از مهم‌ترین آنها تغییر نگرش در شیوه‌های تدریس و توجه به جنبه‌های اجتماعی تعاملی زبان بوده است. نتیجه اهمیت این دیدگاه، تغییر نقش فراگیر از حالت منفعل و گیرنده مطالب آموزشی به حالت فعال و استفاده کننده از زبان بوده است. بنابراین در چنین محیطی که سرشار از تحولات مهم و اساسی در روش‌های تدریس زبان و همگام با ظهور فناوری‌های ارتباطی نوین بود، یکی از موثرترین و مهم‌ترین نوآوری‌های یادگیری و آموزش زبان، یعنی یادگیری زبان به کمک رایانه (CALL^۱) در اوایل دهه ۱۹۸۰ میلادی ظهور کرد. پس از آن رایانه‌ها به طور عملی تبدیل به ابزارهای مهم آموزش شدند و با گسترش روزافزون فناوری اطلاعات، در دهه ۱۹۹۰ میلادی مطالب درسی رایانه محور وارد عرصه جدیدی از فناوری از جمله چندرسانه‌ای‌ها و شبکه اینترنت شدند. درحقیقت، با پیشرفت و استقبال فراگیران از چندرسانه‌ای‌ها و نیز متصل شدن رایانه‌ها با یکدیگر و تشکیل شبکه‌های مرتبط باهم، روش نوینی به نام یادگیری زبان به کمک فناوری (TELL^۲) در آموزش زبان ایجاد گردید. درواقع، یادگیری زبان به کمک فناوری اصطلاح جدیدی است که در دهه ۹۰ میلادی از نوع تغییر یافته یادگیری زبان به کمک رایانه پدیدار گشته است.

از نظر پاتل یادگیری زبان به کمک فناوری یک روش تدریس نیست، بلکه رویکردی است که برای کمک به تدریس و یادگیری زبان مورد استفاده قرار می‌گیرد و طیف وسیعی از فناوری‌های جدید از جمله اینترنت و چندرسانه‌ای‌ها را شامل می‌شود (Patel, 2014: 116-123). هدف اصلی یادگیری زبان به کمک فناوری، یافتن راه‌هایی برای استفاده از فناوری به منظور تسهیل آموزش و یادگیری زبان است و بر این اساس، اخیراً معلمان در حال ادغام انواع مختلف فناوری برای کمک به تدریس و درگیر کردن زبان آموزان در فرایند یادگیری هستند. در رویکرد TELL رایانه‌ها به عنوان یک نوآوری در فناوری، برای نمایش چندرسانه‌ای‌ها در تکمیل یک روش آموزش معرفی می‌شوند و معلمان باید برای استفاده از فناوری در کلاس درس به دنبال

^۱ Computer-Assisted Language Learning

^۲ Technology Enhanced Language Learning

راهکارهایی باشند که بتوانند از آن در جهت بهبود و تسهیل فرایند یادگیری استفاده کنند. در آموزش مبتنی بر فناوری‌های اینترنت محور، اینترنت به عنوان یک روند پویا به جزء مهمی در فرایند یادگیری و یاددهی تبدیل شده است و به همین علت در محیط‌های آموزشی بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد (Morgan, 2003).

ورشور (Warschauer, 2000) استفاده از رایانه در آموزش زبان را به سه دوره تقسیم می‌کند:

- آموزش مبتنی بر رایانه با رویکرد رفتارگرایی^۱

- آموزش مبتنی بر رایانه با رویکرد ارتباطی^۲

- آموزش مبتنی بر رایانه با رویکرد ترکیبی^۳

مرحله اول که دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی را در بر می‌گیرد، بر مبنای رویکرد رفتارگرایی شکل گرفت. نظریه غالب در یادگیری و آموزش زبان در این دوره بر مبنای زبان‌شناسی ساختارگرایی و هدف از یادگیری و آموزش زبان فراگیری درست و صحیح ساختارهای زبانی است. شیوه آموزش زبان در این مرحله روش دستور ترجمه^۴ و گفتاری شنیداری بود و در نتیجه برنامه‌های انجام شده در این دوره شامل تکرار و تمرین زیاد بود و رایانه‌ها به عنوان وسیله‌ای کاربردی و مفید برای ارائه مواد آموزشی و به عنوان معلم ایفای نقش می‌کردند. رویکرد رفتارگرایی معتقد است که قرار گرفتن در معرض مواد درسی تکراری برای یادگیری واجب و ضروری است و رایانه‌ها ابزارهای مفیدی برای انجام کارهای تکراری هستند؛ زیرا مانند انسان‌ها از تکرار خسته نمی‌شوند و به مقدار مورد نیاز و متناسب با سرعت هر فرد می‌توان مطالب را تکرار کرد و دروس را پیش برد. در این دوره فناوری به شکل ابررایانه‌های کلان بود و نقش رایانه نیز مانند یک معلم خصوصی خودکار بود که هرگز از ارائه و تکرار درس‌ها خسته نمی‌شد. از مهم‌ترین سیستم‌های به وجود آمده در این دوره «پلاتو» نام داشت که شامل تکرار واژگان و دستور بود.

مرحله دوم که دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ میلادی را در بر می‌گیرد بر اساس رویکرد

1. Behavioristic CALL

2. Communicative CALL

3. Integrative CALL

4. Grammar-Translation Method

ارتباطی^۱ به وجود آمد. نظریه غالب در این دوره، زبان‌شناسی شناختی و هدف این رویکرد استفاده معنی‌دار و هدفمند از زبان بود. طرفداران این رویکرد معتقد بودند که فراگیران باید به‌جای توجه و تمرکز بر ساخت‌های زبانی به یادگیری معنادار و هدفمند زبان بپردازند. در این روش، از رایانه‌های شخصی به عنوان وسیله‌ای مفید و موثر برای یادگیری بهتر استفاده می‌شد که از مهم‌ترین وظایف آن ایجاد ارتباط واقعی از طریق تمرین‌های ارتباطی بود. یکی از چالش‌های طرفداران آموزش زبان به کمک رایانه با رویکرد ارتباطی، ایجاد شیوه‌ای بود که بتواند تمامی جوانب روند آموزشی از جمله گفتگوی زبان آموزان با یکدیگر و فاعیت‌های ارتباطی از طریق رایانه را در بر گیرد. پس از آن، با گسترش و پیشرفت فناوری فرصت دیگری برای ایجاد مرحله جدید به وجود آمد و آموزش از طریق رایانه وارد حوزه جدیدی شد.

مرحله سوم که قرن بیست و یکم را در بر می‌گیرد، به روش ترکیبی یادگیری زبان مبتنی بر رایانه موسوم است که شامل فناوری‌های اینترنت و چندرسانه‌ای می‌شود. در این دوره آموزش زبان به شیوه محتوا محور است. این دوره بر اساس نظریه شناختی اجتماعی بوده و هدف اساسی و اصلی آموزش از طریق رایانه، برقراری ارتباط واقعی از طریق ترکیب تمام مهارت‌های زبانی در محیط واقعی است. در این روش، آموزش زبان با استفاده از نرم افزار چندرسانه‌ای که شامل تصاویر گرافیکی، متن، گرافیک، فیلم و صدا است صورت می‌گیرد و باعث به‌وجود آمدن یک محیط واقعی برای یادگیری زبان، تلفیق مهارت‌های چهارگانه زبان برای ایجاد ارتباط بهتر، توجه عمقی به معنی و محتوای مطالب می‌شود. برقراری ارتباط و تعامل میان فراگیران توسط ابزارهای فناوری از ویژگی‌های مهم و اصلی این مرحله از CALL است و فراگیران می‌توانند از طریق اتصال به شبکه (وب یا موبایل) با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. در واقع، اینترنت یک شبکه جهان گستر است که می‌توان از آن به روش‌های گوناگون در مدارس، سازمان‌ها و مخصوصاً در حوزه آموزش زبان استفاده نمود. ابزارهایی مانند وبلاگ، رایانامه، پادکست، ویکی، تالارهای گفتگو، شبکه‌های اجتماعی فیس‌بوک، تویتر، اسکایپ و پایگاه‌های اطلاع رسانی موثرترین ابزارهای برقراری ارتباط و تعاملات واقعی را برای فراگیران فراهم کرده است. استفاده از وب یکی از مهم‌ترین ابزارهای آموزشی محسوب

¹. Communicative Approach

می‌شود که می‌تواند محیط‌های صوتی، متنی و ویدیویی را ترکیب کند. این شیوه، تحت هر شرایط مکانی و زمانی و در صورت دسترسی به ابزار آن که اینترنت می‌باشد، به دو روش همزمان و غیرهمزمان قابل انجام است و یادگیرندگان به وسیله خطوط اینترنتی دروس مورد نظرشان را یاد می‌گیرند و بدین ترتیب وابستگی زمانی و مکانی از بین می‌برد (Lamy & Hampel, 2007).

باکس (Bax, 2003) نیز یادگیری زبان مبتنی بر رایانه را به سه دوره تقسیم می‌کند: دوره اول که «یادگیری محدود زبان از طریق رایانه» نامیده می‌شود، از دهه ۱۹۶۰ میلادی آغاز شده و تا اوایل دهه ۱۹۸۰ میلادی ادامه دارد. در این رویکرد که شامل تمرین‌های بسته^۱ و آزمون^۲ است، فراگیران متن‌ها را بازسازی می‌کنند و به سؤال‌های بسته پاسخ کوتاه می‌دهند. معلم به عنوان یک راهنما و ناظر عمل می‌کند و ارتباط محدودی بین فراگیران وجود دارد. در این دیدگاه رایانه به عنوان یک وسیله جانبی و اختیاری به حساب می‌آید و در یک کارگاه جداگانه رایانه قرار دارد. دوره دوم که «یادگیری نامحدود زبان از طریق رایانه» نامیده می‌شود، از سال ۱۹۸۰ میلادی آغاز شده و می‌توان گفت تا امروز ادامه دارد. این دوره شامل تکلیف‌های درسی و فعالیت‌هایی مانند شبیه‌سازی، بازی و ارتباط از طریق رایانه است که فراگیران از این طریق با همدیگر تعامل و ارتباط برقرار می‌کنند. در اینجا معلم متمرکز بر توسعه مهارت‌های فردی و زبانی بوده و از انعطاف برخوردار است. همچنین معلم به مانند ناظر و راهنما است و یادگیری از طریق رایانه به عنوان بخشی منسجم از برنامه درسی در نظر گرفته نمی‌شود. در این دیدگاه نیز رایانه‌ها در مکان مجزای کارگاه رایانه قرار دارند و ممکن است صرفاً به منظور تدریس زبان در نظر گرفته شوند. دوره سوم که آینده یادگیری زبان از طریق رایانه را دربر می‌گیرد «یادگیری ترکیبی زبان به کمک رایانه» نامیده می‌شود. در این دوره تکلیف‌ها بیشتر به صورت رایانامه و... بوده و زبان آموزان به واسطه درس با یکدیگر از طریق رایانه ارتباط و تعامل دارند. بازخورد معلم به صورت تفسیر، ارزیابی، ارائه نظر و انگیزش تفکر زبان آموزان است و معلم به عنوان ناظر یادگیری و مدیر تلقی می‌شود. در این مرحله، رایانه‌ها به مثابه ابزار

¹. Closed Drills

². Quiz

عادی و روزمره آموزش زبان به حساب می‌آیند که در سرفصل دروس و مواد درسی گنجانده شده و طبق نیازهای زبان آموزان می‌باشد. درواقع، فناوری بخش کوچکی از هر درس است و رایانه‌ها در هر کلاس درس بر روی هر میز و حتی در کیف فراگیران قرار دارند.

در راستای مطالب عنوان شده، می‌توان گفت که در تقسیم بندهای ارائه شده فوق، مرز کاملاً مشخصی بین دوره‌ها از لحاظ تاریخی وجود ندارد. مثلاً دوره «یادگیری محدود زبان از طریق رایانه» هنوز هم در تعدادی از کشورهای در حال توسعه از جمله در بعضی از بافت‌های آموزشی ایران رواج دارد. درحالی‌که در اکثر مراکز آموزشی کشورهای توسعه یافته، به کارگیری فناوری به حدی با برنامه‌های آموزشی به طور اعم و آموزش زبان به طور اخص عجین شده است که موضوعی عادی تلقی می‌شود.

پیدایش شبکه جهانی اینترنت، در کنار ابزارهای آموزشی پیشرفته باعث تغییر و تحولاتی در شیوه‌های آموزش شده و این امکان را فراهم کرده است تا طیف وسیعی از فراگیران در نقاط مختلف دنیا تحت پوشش آموزش الکترونیکی قرار گیرند. درواقع، آموزش الکترونیکی با استفاده از فناوری‌هایی نظیر نرم افزار چندرسانه‌ای، رایانه و شبکه اینترنت صورت می‌گیرد و به دو شیوه برخط و غیر برخط استفاده می‌شود:

- آموزش غیرهمزمان (غیربرخط): در این روش، منابع درسی به صورت فناوری چندرسانه‌ای در اختیار زبان آموزان قرار می‌گیرد. رایانامه، پادکست، نرم افزارهای چندرسانه‌ای از ابزارهایی هستند که در آموزش غیرهمزمان مورد استفاده قرار می‌گیرند.

- آموزش همزمان (برخط): این روش دو سویه است و از طریق بسترهایی مانند وب عرضه می‌شود. از ابزارهای آموزش همزمان می‌توان به ویدئو کنفرانس‌ها و تالارهای گفتگوی برخط اشاره کرد.

میسون معتقد است که مهم‌ترین نظام یادگیری از طریق فناوری، ترکیبی از دو شیوه

همزمان و غیرهمزمان است (Mason, 2001: 67-75).

۴. روش‌شناسی پژوهش

۴-۱. روش پژوهش

در پژوهش حاضر، بر اساس وصف شرایط فعلی، یعنی نیاز آموزشی فراگیران و معلمان زبان فارسی و به منظور ارائه تصویری دقیق و روشن از دیدگاه و نظرات معلمان در خصوص کاربرد و نقش فناوری در آموزش زبان فارسی، از روش پژوهشی توصیفی پیمایشی استفاده شده است. همچنین مطالعه حاضر یک پژوهش کمی کیفی با تمرکز بر تحلیل کیفی است که از ۱۰ پرسش پاسخ باز برای تحلیل دیدگاه معلمان نسبت به آموزش الکترونیکی زبان فارسی استفاده می‌کند. کاربست روش کیفی برای تحلیل داده‌ها به این دلیل است که این روش می‌تواند مضامین اصلی و نظرات معلمان را در رابطه با نقاط ضعف و قوت آموزش الکترونیکی زبان فارسی استخراج و شناسایی کند. همچنین، روش کیفی منجر می‌شود که فهم عمیقی از پدیده مورد مطالعه، یعنی دیدگاه معلمان درباره آموزش الکترونیکی زبان فارسی در بافت آموزشی ایران و با در نظر گرفتن زیرساخت‌های فناورانه به دست آید. این پژوهش از نظر هدف، توسعه‌ای می‌باشد؛ به طوری که با مشخص شدن چالش‌ها و نواقص موجود در به کارگیری فناوری در آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان، مسیر برای ارائه راهکارهای موثر و کارآمد جهت رفع این مشکلات هموار می‌گردد.

۴-۲. ابزار اندازه‌گیری پژوهش

در این پژوهش، به منظور بررسی نقاط ضعف و قوت آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی زبانان و نیز نگرش مدرسان نسبت به این نوع آموزش، از پرسش‌نامه استفاده شده است. پرسش‌نامه پژوهش حاضر به صورت پاسخ‌باز طراحی شده و دارای ۱۰ سؤال می‌باشد. برای بررسی روایی محتوایی و صوری پرسشنامه از نظر متخصصین این حوزه بهره گرفته شد و برای بررسی پایایی نیز از نظر دو ارزیاب برای بررسی این پرسشنامه که بر روی ۶۳ نفر مدرس آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان در مراکز مختلف صورت گرفته بود، استفاده شد که حاکی از توافق نظریین داوران بود. در مورد پرسش‌ها، در سؤال اول از معلمان خواسته شد که بیان کنند از بین فناوری‌های مختلف نامبرده از جمله پادکست، وبلاگ، ویکی،

فرهنگ‌های آنلاین، غلط‌یاب‌های املایی و دستوری، ویدیو کنفرانس و سامانه‌های یادگیری الکترونیکی و دیگر فناوری‌ها از چه فناوری‌های اینترنت محوری در آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان استفاده می‌کنند. در ۴ سؤال مجزای دوم، سوم، چهارم و پنجم از آنها در مورد اثربخشی، چالش‌ها، معایب و مزایای آموزش الکترونیکی پرسش شد. در چهار سؤال بعد از آنها خواسته شد در مورد فناوری‌های اینترنت محوری که برای آموزش الکترونیکی مهارت‌های چهارگانه خواندن، نوشتن، صحبت کردن و شنیدن استفاده می‌کنند توضیح دهند و در سؤال آخر نیز در مورد میزان دسترسی آنها به اینترنت و سایر امکانات آموزشی الکترونیکی سؤال شد. برای تحلیل پاسخ‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد که این امکان را فراهم می‌کند تا مضامین اصلی و نظرات معلمان در خصوص آموزش الکترونیکی زبان فارسی مشخص شود. سپس، میزان فراوانی هر کدام از مضامین مستخرج در پاسخ‌های مشارکین بررسی شد که شرح آن در قسمت تحلیل داده‌ها ذکر شده است.

۴-۳. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پژوهش و جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش را ۶۳ نفر از مدرسان آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان از مراکز مختلف آموزش زبان فارسی دانشگاه بوعلی سینا، دانشگاه اصفهان، دانشگاه تهران، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه الزهراء، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، جامعه المصطفی و مرکز دهخدا تشکیل می‌دهند که شامل ۱۵ نفر مرد و ۴۸ زن می‌باشد. انتخاب نمونه از جامعه آماری به روش خوشه‌ای تصادفی می‌باشد.

جدول ذیل آمار توصیفی را نشان می‌دهد که شامل جنسیت، تجربه تدریس الکترونیکی، میزان سابقه تدریس و سن مدرسان می‌باشد. معلمان زن با ۷۶.۲٪ از معلمان مرد ۲۳.۸٪ بیشتر هستند. ۴۲.۹٪ از معلمان بیش از دو سال سابقه تدریس الکترونیکی دارند، ۲۳.۶٪ دو سال سابقه تدریس و ۲۸.۶٪ نیز یک سال سابقه تدریس دارند. ۵۰.۸٪ از معلمان دارای مدرک دکتری هستند، ۴۴.۴٪ فوق لیسانس و ۴.۸٪ لیسانس دارند. میزان سابقه تدریس در ۵۴٪ از معلمان کم‌تر از ۶ سال و در ۲۸.۶٪ از آنها در فاصله زمانی ۶-۱۲ سال است ۱۵.۹٪ از آنها سابقه بیشتر از ۱۲ سال را دارند. بیشتر معلمان معادل با ۵۲.۴٪ در فاصله سنی ۳۰ تا ۴۰ سال قرار دارند.

٪۲۱.۶ از آن‌ها کم‌تر از ۳۰ سال و ٪۲۲.۲ در فاصله ۴۰ تا ۵۰ سال قرار دارد و تنها ٪۴.۸ بیش از ۵۰ سال سن دارند.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پژوهش

ویژگی	تعداد	درصد
جنسیت		
زن	۴۸	٪۷۶.۲
مرد	۱۵	٪۲۳.۸
تجربه تدریس الکترونیکی		
یکسال	۱۸	٪۲۸.۶
دوسال	۱۸	٪۲۸.۶
بیشتر از دوسال	۲۷	٪۴۲.۹
مقطع تحصیلی		
لیسانس	۳	٪۴.۸
فوق لیسانس	۲۸	٪۴۴.۴
دکتری	۳۲	٪۵۰.۸
میزان سابقه تدریس		
<۶	۳۴	٪۵۴.۰
۶-۱۲	۱۸	٪۲۸.۶
>۱۲	۱۰	٪۱۵.۹
سن		
<۳۰	۱۳	٪۲۱.۶
۳۰-۴۰	۳۳	٪۵۲.۴
۴۰-۵۰	۱۴	٪۲۲.۲
>۵۰	۳	٪۴.۸

۵. تجزیه و تحلیل داده‌ها

این بخش نگرش معلمان نسبت به آموزش فناوری محور زبان فارسی به غیرفارسی زبانان را از طریق پرسش‌نامه مورد ارزیابی قرار می‌دهد و به بررسی مزایا و معایب، محدودیت‌ها و چالش‌های این نوع آموزش از منظر مدرسان می‌پردازد.

پرسش‌نامه پژوهش حاضر ۱۰ سؤال دارد که به صورت پاسخ‌باز طراحی شده و تنها سؤال ۱ دارای دو بخش پاسخ‌باز و پاسخ‌بسته است. بخش اول مربوط به سؤال یک چندگزینه‌ای (سامانه اینترنتی، ویدئو کنفرانس، پست الکترونیک، پادکست، فرهنگ لغت آنلاین، وبلاگ، ویکی، غلط‌یاب املاتی و چک‌کننده‌های دستوری) و در بخش دیگر سؤال از معلمان خواسته شده است تا در صورت استفاده از سایر فناوری‌ها در کلاس درس، تنها آن را نام ببرند. ذکر این نکته لازم است که در مورد بخش اول سؤال یک (چندگزینه‌ای) معلمان قادر به پاسخ‌گویی بیش از یک گزینه بودند و همچنین در پاسخ‌گویی به دیگر سؤالات پرسش‌نامه، تعداد محدودی از معلمان برخی از سؤالات پرسش‌نامه را پاسخ نداده‌اند و بر این اساس نتایج حاصل از یافته‌ها مطابق با تعداد و نظرات پاسخ‌دهندگان ذکر شده است.

سؤال ۱. در حال حاضر از چه فناوری‌های اینترنت محوری برای آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان استفاده می‌شود؟

در مورد کاربرد فناوری‌های مختلف در کلاس درس ۶۸.۳٪ مدرسان سامانه‌های یادگیری اینترنتی را در روش تدریس خود مورد استفاده قرار داده‌اند. پس از آن بیشترین میزان استفاده یعنی ۵۵.۶٪ مربوط به ویدئو کنفرانس می‌شود. سپس به ترتیب ۳۶.۵٪ فرهنگ لغت آنلاین، ۳۴.۹٪ پادکست ۲۳.۸٪ پست الکترونیکی و ۲۰.۶٪ وبلاگ مورد استفاده قرار گرفته‌اند. در نهایت ویکی، غلط‌یاب املاتی و چک‌کننده‌های دستوری با ۱۲.۷٪ کم‌ترین میزان استفاده را داشته‌اند.

در ادامه سؤال ۱، در خصوص استفاده از سایر فناوری‌ها، ۳۳.۳٪ از مدرسان واتساپ و اسکایپ را مورد استفاده قرار داده‌اند. پس از آن ۲۶.۹٪ معلمان نرم افزار ادوبی کانکت را در آموزش الکترونیکی خود به کار برده‌اند. سپس مدرسان به ترتیب به ابزارهایی نظیر اسکای روم ۱۵.۹٪، زوم ۶.۳٪، یوتیوب ۴.۸٪، گوگل میت ۳.۲٪، مترجم آنلاین ۱.۶٪ و تالار گفتگو ۱.۶٪ اشاره کرده‌اند.

جدول ۲: تحلیل یافته‌های پژوهش مربوط به سؤال یک

فراوانی	انواع فناوری‌های اینترنت محور مورد استفاده در آموزش
٪۶۸.۳	سامانه یادگیری اینترنتی
٪۵۵.۶	ویدئو کنفرانس
٪۳۶.۵	فرهنگ لغت آنلاین
٪۳۴.۹	پادکست
٪۳۳.۳	واتساپ و اسکایپ
٪۲۹.۶	ادوبی کانکت
٪۲۳.۸	پست الکترونیکی
٪۲۰.۶	وبلاگ
٪۱۵.۹	اسکای روم
٪۱۲.۷	ویکی، چک کننده‌های دستوری، غلط یاب املاتی
٪۶.۳	زوم
٪۴.۸	یوتیوب
٪۳.۲	گوگل میت
٪۱.۶	مترجم آنلاین
٪۱.۶	تالار گفتگو

سؤال ۲. آموزش الکترونیکی تا چه میزان در فرایند یاددهی و یادگیری زبان فارسی موثر است؟

در مورد اثربخشی آموزش الکترونیکی در زبان فارسی، مجموعاً از بین ۶۳ نفر از مدرسان ۵۰.۸٪ استفاده از فناوری در فرایند یاددهی و یادگیری را موثر دانسته‌اند. ۶.۳٪ آن‌ها اثربخشی استفاده از فناوری در آموزش را مشروط به فراهم کردن محتوای به‌روز دانسته‌اند. ۴.۸٪ اثربخشی این نوع آموزش را در فعالیت بیشتر و درگیر شدن بیشتر زبان آموزان در فرایند یاددهی و یادگیری برشمرده‌اند. ۷.۹٪ مدرسان اشاره می‌کنند که یادگیری الکترونیکی می‌تواند به‌نوعی باعث افزایش انگیزه فراگیران شود. ۹.۵٪ بیان می‌کند که در صورت ارائه

روش تدریس مناسب در این نوع آموزش، به کارگیری فناوری می‌تواند در تقویت مهارت‌ها اثربخش باشد. ۱.۶٪ از پاسخ‌دهندگان آموزش الکترونیکی را تنها برای سطح مبتدی موثر دانسته و برای زبان آموزان سطح پیشرفته این نوع یاددهی را ناکارآمد تلقی کرده‌اند. ۳.۲٪ از مدرسان عنوان کرده‌اند که آموزش الکترونیکی در صورتی موثر است که تمام فراگیران به‌طور برابر و یکسان به اینترنت و سخت‌افزارهای مورد نیاز دسترسی داشته باشند. ۱.۶٪ از مدرسان عنوان می‌کنند که میزان اثربخشی آموزش الکترونیکی به تلاش و تمرین زبان آموزان نیز بستگی دارد. ۱.۶٪ از پاسخ‌دهندگان بیان می‌کنند که این نوع آموزش موجب تعامل و ارتباط گسترده‌تر بین معلم و فراگیر می‌شود و از این رو، این آموزش را اثربخش دانسته‌اند. ۲.۳٪ از مدرسان آموزش الکترونیکی را فقط برای مهارت شنیدن موثر دانسته‌اند. ۱.۶٪ از مدرسان به کارگیری فناوری در آموزش را تنها برای مهارت خواندن اثربخش تلقی کرده‌اند. ۳.۸٪ مدرسان استفاده از فناوری در آموزش را نسبتاً موثر عنوان کرده‌اند و ۳.۲٪ دیگر آموزش الکترونیکی را به میزان کمی در فرایند یاددهی و یادگیری موثر دانسته‌اند. ۱.۶٪ از مدرسان نیز استفاده از فناوری برای آموزش مهارت‌های زبانی را کاملاً بی‌اثر تلقی کرده‌اند.

جدول ۳: تحلیل یافته‌های پژوهش مربوط به سؤال دو

فراوانی	نظر مدرسان در مورد تأثیر آموزش الکترونیکی
۵۰.۸٪	موثر بودن استفاده از فناوری در فرایند یاددهی و یادگیری
۹.۵٪	اثربخشی مشروط بر ارائه روش تدریس مناسب
۷.۹٪	اثربخشی استفاده از فناوری در افزایش انگیزه زبان‌آموزان
۶.۳٪	اثربخشی استفاده از فناوری مشروط به محتوای به‌روز
۴.۸٪	فعالیت بیشتر و درگیر شدن بیشتر زبان‌آموزان
۳.۸٪	استفاده از فناوری در آموزش زبان فارسی نسبتاً مؤثر
۳.۲٪	استفاده از فناوری در آموزش زبان فارسی کمی مؤثر
۳.۲٪	اثربخشی استفاده از فناوری مشروط بر دسترسی برابر زبان‌آموزان به اینترنت
۲.۳٪	اثربخشی استفاده از فناوری در تقویت مهارت شنیداری
۱.۶٪	مؤثر بودن این روش تنها برای زبان‌آموزان سطح مبتدی

فراوانی	نظر مدرسان در مورد تأثیر آموزش الکترونیکی
۱۶٪	اثربخشی استفاده از فناوری مشروط به تلاش و همکاری زبان آموزان
۱۶٪	استفاده از فناوری موجب تعامل گسترده بین معلم و فراگیر
۱۶٪	اثربخشی استفاده از فناوری در تقویت مهارت خوانداری
۱۶٪	بی‌اثر بودن استفاده از فناوری در آموزش زبان فارسی

سؤال ۳. آموزش الکترونیکی زبان فارسی چه مزایایی دارد؟

با توجه به دیدگاه و نظرات مدرسان در مورد مزیت‌های فناوری ۳۳.۳٪ از پاسخ‌دهندگان کاهش رفت و آمدها و متعاقباً صرفه‌جویی در وقت را از بهترین مزایای آموزش الکترونیکی برشمردند. پس از آن ۱۵.۹٪ از پاسخ‌دهندگان معتقدند که آموزش الکترونیکی علاوه بر تسریع در آموزش، موجب بهبود تعامل و ارتباط گسترده‌تر بین معلم و زبان آموز می‌شود. ۱۲.۷٪ از پاسخ‌دهندگان عدم استرس و اضطراب دانش آموزان منزوی و ضعیف را از مزایای آموزش الکترونیک برشمردند. ۶.۳٪ از مدرسان مزیت‌های آموزش الکترونیکی را دسترسی آسان به منابع نامحدود و متنوع و نیز امکان تکرار مطالب از طریق رجوع دوباره به فایل‌های صوتی یا تصویری دانسته‌اند. ۷.۹٪ امکان بسط و گسترش کلاس با حضور فراگیران از سراسر جهان را از مزایای این نوع آموزش برشمردند. ۶.۳٪ از مدرسان معتقدند که آموزش الکترونیکی باعث خلاقیت در یاددهی و یادگیری می‌شود و علاوه بر معلم، زبان آموز نیز به علت نوع یادگیری کار با نرم افزار و رایانه را یاد می‌گیرد. ۴.۸٪ از پاسخ‌دهندگان، یکی از مزیت‌های آموزش الکترونیکی را افزایش تمرکز معلم حین تدریس دانسته‌اند. ۳.۲٪ پیشرفت فراگیران از طریق دسترسی مستمر به فایل‌های صوتی و تصویری را از مزایای این نوع آموزش برشمردند. ۴.۸٪ آموزش الکترونیکی را برای مهارت شنیداری مناسب دانسته و به عنوان یک مزیت برای بهبود این مهارت از آن یاد کرده‌اند و ۳.۲٪ از پاسخ‌دهندگان عنوان کرده‌اند که برای بهبود مهارت نگارش می‌توان از این نوع آموزش بهره جست. ۱.۶٪ از پاسخ‌دهندگان عنوان کرده‌اند که در یادگیری الکترونیکی فراگیران توانایی بیشتری در انجام تکالیف متنوع دارند و مثلاً برای پیدا کردن معنی یک واژه، با یک جستجوی ساده در اینترنت و با مشاهده

حتی یک تصویر یا یک نمونه می‌توانند به معنی واژه پی ببرند. ۳.۲٪ از پاسخ‌دهندگان، تشویق فراگیران به جستجوی آنلاین را در مواردی که با سؤال چالش‌برانگیز مواجه می‌شوند از مزیت آموزش الکترونیکی می‌دانند. ۱.۶٪ از مدرسان ظاهراً آموزش الکترونیکی در مقابل آموزش حضوری را یکسان دانسته و اشاره کرده‌اند که استفاده از فناوری در آموزش نمی‌تواند هیچ‌گونه مزیتی نسبت به آموزش حضوری داشته باشد.

جدول ۴: تحلیل یافته‌های پژوهش مربوط به سؤال سه

فراوانی	مزایای آموزش الکترونیکی
۳۳.۳٪	کاهش رفت و آمدها و صرفه‌جویی در زمان
۱۵.۹٪	تسریع در آموزش و ارتباط بهتر و گسترده‌تر بین معلم و زبان‌آموز
۱۲.۷٪	کاهش استرس و اضطراب زبان‌آموزان منزوی
۷.۹٪	امکان بسط و گسترش کلاس با حضور فراگیران از سراسر جهان
۶.۳٪	دسترسی آسان به منابع نامحدود و متنوع
۶.۳٪	خلاقیت در یاددهی و یادگیری
۴.۸٪	افزایش تمرکز معلم حین تدریس
۴.۸٪	پیشرفت مهارت شنیداری فراگیران از طریق دسترسی مستمر به فایل‌های صوتی و تصویری
۳.۲٪	پیشرفت و بهبود مهارت نوشتاری فراگیران
۳.۲٪	تشویق فراگیران به جستجوی آنلاین سؤالات چالش‌برانگیز
۱.۶٪	توانایی بیشتر فراگیران در انجام تکالیف و تسهیل در یادگیری آموزش واژه
۱.۶٪	برابری آموزش الکترونیکی با آموزش حضوری

سؤال ۴. آموزش الکترونیکی زبان فارسی چه معایبی دارد؟

در رابطه با معایب فناوری، ۴۲.۹٪ مدرسان عدم تعامل و ارتباط چهره به چهره معلم با فراگیر را از معایب آموزش الکترونیکی برشمرده‌اند. پس از آن ۱۵.۹٪ مدرسان به قطعی اینترنت و سرعت پایین آن حین تدریس اشاره کرده‌اند. ۷.۹٪ از مدرسان معتقدند که در این نوع آموزش، عدم همکاری زبان‌آموز با معلم و حواس‌پرتی و نیز ندانستن وضعیت فعلی آن‌ها برای گرفتن بازخورد، از معایب قابل توجه آموزش الکترونیکی است ۹.۵٪ نیز عنوان کرده‌اند

که مشکلات سخت افزاری و عدم دانش و سواد رایانه‌ای فراگیران موجب بروز مشکلاتی در فرایند یادگیری شده است که به نوبه خود از معایب این نوع آموزش به‌شمار می‌رود. ۶.۳٪ از مدرسان معتقدند که این نوع آموزش موجب انفعال فراگیران می‌شود و آن‌ها همکاری لازم را با معلم ندارند ۴.۸٪ استرس معلم به دلیل عدم دسترسی به زبان آموزان برای دریافت بازخورد سریع و فهمیدن میزان تأثیر آموزش در درک فراگیر را از معایب آموزش الکترونیکی تلقی کرده‌اند ۷.۹٪ از مدرسان عنوان کرده‌اند که فراگیران برای انجام تکالیف پاسخ‌های آماده‌ای را که از اینترنت دریافت می‌کنند، ارائه می‌دهند و این نوع آموزش به‌نوعی می‌تواند موجب عدم تلاش زبان آموز شود. ۳.۲٪ از مدرسان اشاره کرده‌اند که علاوه بر معضلات قطعی اینترنت در کشورمان، قطعی و ضعیف بودن اینترنت در کشورهای همسایه نیز موجب کاهش روند تدریس آنلاین و از معایب قابل توجه آموزش الکترونیکی به‌شمار می‌رود.

جدول ۵: تحلیل یافته‌های پژوهش مربوط به سؤال چهار

فراوانی	معایب آموزش الکترونیکی
۴۲.۹٪	عدم تعامل و ارتباط چهره به چهره
۱۵.۹٪	قطعی اینترنت و سرعت پایین آن
۹.۵٪	عدم دانش و سواد کافی فراگیران در استفاده از فناوری
۷.۹٪	عدم همکاری زبان آموز با معلم و حواس‌پرتی فراگیران حین تدریس
۷.۹٪	عدم تلاش فراگیر در انجام تکالیف به دلیل تقلب و دریافت پاسخ آماده از اینترنت
۶.۳٪	انفعال فراگیران در این نوع آموزش
۴.۸٪	عدم دسترسی معلم به بازخورد سریع زبان آموز
۳.۲٪	اختلال در روند تدریس به دلیل قطعی یا پایین بودن سرعت اینترنت در دیگر کشورها

سؤال ۵. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی زبانان از چه فناوری‌های اینترنت محوری برای تدریس مهارت خواندن استفاده می‌شود؟
در مورد کاربرد ابزارهای فناوری در مهارت خواندن، می‌توان گفت که مدرسان به‌ندرت به استفاده از ابزار خاصی در تدریس مهارت خواندن اشاره کرده‌اند. ۲۸.۶٪ از معلمان

استفاده از وبلاگ و فایل‌های الکترونیکی را در تدریس مهارت خواندن به کار برده‌اند. ۴۲.۹٪ معلمان نیز بدون در نظر گرفتن آموزش فناوری محور مهارت خواندن، در مورد روش سنتی مهارت خواندن و نحوه اجرای کار خود یعنی فعالیت پیش از خواندن، خواندن و پس از خواندن صحبت کرده‌اند. ۳.۲٪ معلمان در روش تدریس خود برای مهارت خواندن از فعالیت پیش از خواندن، طوفان ذهنی، توضیح واژه‌ها، خواندن متن توسط معلم، خلاصه کردن متن توسط زبان آموز، فعالیت پس از خواندن، انجام تکلیف مربوط به متن و پرسیدن سؤال از زبان آموزان استفاده می‌کنند. ۳.۲٪ از مدرسان عنوان کرده‌اند که ابتدا نکات لازم در مورد درست خوانی واژگان و تلفظ صحیح آن‌ها را به زبان آموزان آموزش می‌دهند و سپس زبان آموزان به تمرین درست خوانی و خواندن درک مطلب می‌پردازند. ۴.۸٪ از مدرسان بیان کرده‌اند که ابتدا متن را می‌خوانند و ترجمه می‌کنند و سپس از زبان آموزان می‌خواهند که قسمتی از متن را بخوانند و درباره آن توضیح دهند. ۷.۹٪ از مدرسان عنوان کرده‌اند که ابتدا متن را روخوانی می‌کنند و سپس از زبان آموزان می‌خواهند که آن را تکرار کنند و پس از آن سؤالاتی مربوط به متن می‌پرسند. ۶.۳٪ از مدرسان نیز فقط اشاره کرده‌اند که از روش ارتباطی و رویکرد تکلیف‌محور برای تدریس مهارت خواندن استفاده می‌کنند. ۱.۶٪ از معلمان مهارت خواندن را با استفاده از شبکه معنایی، آموزش واژه‌های جدید، خواندن از روی متن و پرسیدن سؤالات کلی و جزئی آموزش می‌دهند.

جدول ۶: تحلیل یافته‌های پژوهش مربوط به سؤال پنج

فراوانی	روش مورد استفاده برای تدریس مهارت خوانداری
۴۲.۹٪	روش سنتی (فعالیت پیش از خواندن، خواندن، پس از خواندن)
۲۸.۶٪	استفاده از وبلاگ و فایل‌های الکترونیکی
۷.۹٪	روش سنتی (روخوانی و تکرار عبارات)
۶.۳٪	روش ارتباطی و رویکرد تکلیف محور
۴.۸٪	روش سنتی (خواندن و ترجمه متون)
۳.۲٪	روش سنتی (طوفان ذهنی، توضیح واژه‌ها، خواندن متن و...)
۳.۲٪	روش سنتی (تمرین درست خوانی، تلفظ صحیح واژه‌ها)
۱.۶٪	روش سنتی (شبکه معنایی، واژه‌آموزی، خواندن متن)

سؤال ۶. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان از چه فناوری‌های اینترنت محوری برای تدریس مهارت نوشتن استفاده می‌شود؟

در مورد کاربرد فناوری برای مهارت نوشتن ۴۴.۴٪ از مدرسان به نحوه روش تدریس خود در مهارت نوشتن اشاره کرده‌اند بدون آن که تمایزی بین آموزش الکترونیکی و آموزش سنتی قائل شوند. ۲۸.۶٪ از مدرسان به ابزارهایی نظیر وبلاگ، ویکی و پست الکترونیکی برای تدریس مهارت نوشتاری اشاره کرده‌اند. ۱۲.۹٪ از مدرسان استفاده از چت در شبکه‌های اجتماعی نظیر واتساپ را برای آموزش مهارت نوشتاری بسیار کاربردی دانسته‌اند. ۳.۲٪ از معلمان عنوان کرده‌اند که برای تقویت مهارت نوشتاری زبان آموزان از واژه پردازها استفاده می‌کنند. ۷.۹٪ پاسخ‌دهندگان بیان می‌کنند که از اتاق گفتگو در ادوبی کانکت برای تدریس مهارت نوشتاری خود استفاده می‌کنند. ۳.۲٪ از مدرسان پاسخ داده‌اند که از پاورپوینت برای آموزش مهارت نوشتاری استفاده می‌کنند. ۱.۶٪ از پاسخ‌دهندگان بیان کرده‌اند که برای تدریس مهارت نوشتن از زبان آموزان می‌خواهند که خلاصه‌ای از یک فیلم را بنویسند.

جدول ۷: تحلیل یافته‌های پژوهش مربوط به سؤال شش

روش مورد استفاده برای تدریس مهارت نوشتاری	فراوانی
استفاده از روش سنتی	۴۴.۴٪
وبلاگ، ویکی، پست الکترونیکی	۲۸.۶٪
گپ زنی در شبکه اجتماعی واتساپ	۱۲.۹٪
استفاده از اتاق گفتگوی ادوبی کانکت	۷.۹٪
استفاده از واژه پردازها	۳.۲٪
پاورپوینت	۳.۲٪
نوشتن خلاصه‌ای از فیلم	۱.۶٪

سؤال ۷. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان از چه فناوری‌های اینترنت محوری برای تدریس مهارت صحبت کردن استفاده می‌شود؟

در مورد تدریس مهارت صحبت کردن در آموزش الکترونیکی، ۳۳.۳٪ از مدرسان در مورد نحوه اجرای تدریس خود به مثابه کلاس حضوری توضیح داده‌اند و به ابزار خاصی

برای تدریس مهارت خواندن اشاره نکرده‌اند. ۲۰.۶٪ از معلمان اشاره کرده‌اند که بر اساس موضوعات درسی به زبان آموزان سؤالاتی داده می‌شود و از طریق گفتگوهای برخط به تمرین مهارت صحبت کردن می‌پردازند. ۱۵.۹٪ از مدرسان پاسخ داده‌اند که از ویدئو کنفرانس‌ها برای تدریس مهارت صحبت کردن استفاده می‌کنند. ۷.۹٪ از مدرسان اشاره کرده‌اند که برای تدریس مهارت گفتاری از زبان آموزان می‌خواهند که یادگست تولید کنند. ۶.۳٪ از معلمان پاسخ داده‌اند که با ارائه تصویر و نیز سؤالاتی در مورد آن با زبان آموزان به بحث و گفتگو می‌پردازند. ۹.۵٪ از معلمان عنوان کرده‌اند که ابتدا در مورد موضوع درس صحبت کرده و سپس از طریق گفتگوهای صوتی در واتساپ به تمرین مهارت صحبت کردن می‌پردازند. ۴.۸٪ از مدرسان نیز بیان کرده‌اند که از طریق فیلم و سپس پرسش و پاسخ در مورد آن به بحث و گفتگو می‌پردازند. ۳.۲٪ از مدرسان پاسخ داده‌اند که آموزش مهارت گفتاری به صورت برخط واقعا دشوار است؛ چراکه حین گفتگوهای برخط به دلیل سرعت پایین اینترنت، فقط تعداد کمی از زبان آموزان موفق به صحبت کردن می‌شوند و نهایتاً بقیه مجبور به تایپ کردن می‌شوند. ۱.۶٪ از مدرسان عنوان کرده‌اند که برای تدریس مهارت صحبت کردن، زبان آموزان از طریق میکروفن در ادوبی کانکت سؤالات مربوط به درس را پاسخ می‌دهند.

جدول ۸: یافته‌های پژوهش مربوط به سؤال هفت

فرآوانی	روش مورد استفاده برای تدریس مهارت گفتاری
۳۳.۳٪	تدریس به روش سنتی
۲۰.۶٪	گفتگوهای برخط
۱۵.۹٪	ویدئو کنفرانس
۹.۵٪	گفتگوهای صوتی
۷.۹٪	تولید یادگست
۶.۳٪	ارائه تصاویر الکترونیکی
۴.۸٪	از طریق فیلم
۳.۲٪	بی‌اثر بودن گفتگوی برخط به دلیل اختلال در اینترنت
۱.۶٪	میکروفن ادوبی کانکت

سؤال ۸. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبان از چه فناوری‌های اینترنت محوری برای تدریس مهارت شنیدن استفاده می‌شود؟

برای تدریس مهارت شنیدن به کمک فناوری، ۵۰٫۸٪ از مدرسان اشاره کرده‌اند که از طریق فایل‌های صوتی مرتبط با کتاب درسی به تدریس مهارت شنیداری می‌پردازند و عمدتاً نحوه اجرا بدین گونه است که ابتدا زبان آموزان به فایل‌های صوتی گوش می‌دهند، سپس معلم در مورد واژگان ناآشنا و موضوع مورد نظر توضیحاتی می‌دهد و در ادامه سؤالاتی مربوط به شنیده‌ها از زبان آموزان می‌پرسد. ۱۵٫۹٪ از مدرسان عنوان کرده‌اند که با ارسال فایل‌های صوتی در واتساپ، تمرین‌های مناسب شنیداری آموزش داده می‌شود. ۲۵٫۴٪ از پاسخ‌دهندگان بیان کرده‌اند که از طریق پادکست مهارت شنیداری را آموزش می‌دهند. ۴٫۸٪ از مدرسان به کمک فایل‌های ویدئویی، برخی از طریق آهنگ و عده‌ای نیز از طریق فیلم به تدریس مهارت شنیدن می‌پردازند. ۱٫۶٪ از پاسخ‌دهندگان بیان کرده‌اند که به کمک ابزارهای تبدیل صوت به متن، مهارت شنیداری را آموزش می‌دهند.

جدول ۹: یافته‌های پژوهش مربوط به سؤال هشت

فراوانی	روش مورد استفاده برای آموزش مهارت شنیداری
۵۰٫۸٪	فایل‌های صوتی مرتبط با کتاب
۲۵٫۴٪	پادکست
۱۵٫۹٪	ارسال فایل‌های صوتی در شبکه اجتماعی واتساپ
۴٫۸٪	فایل‌های ویدئویی، آهنگ، فیلم
۱٫۶٪	ابزارهای تبدیل صوت به متن

سؤال ۹. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان دسترسی شما به اینترنت و سایر امکانات آموزشی چگونه است؟

در مورد دسترسی معلمان به اینترنت، ۷۶٫۲٪ از مدرسان بیان کرده‌اند که به اینترنت دسترسی کافی دارند و تنها گاهی قطعی اینترنت و سرعت پایین آن موجب اختلال در کلاس‌های برخط می‌شود. ۱۵٫۹٪ از معلمان نیز دسترسی به اینترنت را خیلی خوب، ۴٫۸٪ از پاسخ‌دهندگان متوسط و ۳٫۲٪ نیز دسترسی به اینترنت را محدود عنوان کرده‌اند.

جدول ۱۰: تحلیل یافته‌های پژوهش مربوط به سؤال نه

میزان دسترسی مدرسان به اینترنت و سایر امکانات آموزشی	فراوانی
دسترسی کافی به اینترنت	٪۷۶.۲
دسترسی به اینترنت نسبتاً خوب	٪۱۵.۹
دسترسی به اینترنت در حد متوسط	٪۴.۸
دسترسی محدود به اینترنت	٪۳.۲

سؤال ۱۰. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی زبانان با چالش‌هایی مواجه هستید؟

در مورد چالش‌های موجود در آموزش الکترونیکی، ۵۰.۸٪ مدرسان به قطعی اینترنت حین تدریس و سرعت پایین آن اشاره کرده‌اند. پس از آن، ۳۳.۳٪ از مدرسان از عدم ارتباط مستقیم و چهره به چهره با دانش آموزان خود به شدت ابراز تاسف کرده‌اند؛ چرا که معتقدند نداشتن زبان بدن حین تدریس برای انتقال بهتر مفاهیم و نیز ندانستن وضعیت فعلی زبان آموزان از جمله عدم تمرکز، عدم دقت کافی در یادگیری، کپی مطالب و تقلب در پاسخ به سؤالات امتحانی از مهم‌ترین چالش‌های آموزش برخط به‌شمار می‌رود. ۱۱.۱٪ از مدرسان عدم تحرک معلم در این نوع آموزش را دلیلی بر کاهش انرژی معلمان دانسته‌اند و نیز عنوان کرده‌اند که در آموزش برخط انتقال دانش تنها از سمت معلمان صورت می‌گیرد و زبان آموزان بیشتر منفعل هستند. ۴.۸٪ از مدرسان در مورد چالش‌های آموزش برخط، تولید محتوای آموزشی را بسیار وقت‌گیر دانسته و نیز معتقدند که در این نوع آموزش نحوه سنجش و ارزشیابی زبان آموزان کاری دشوار است.

جدول ۱۱: تحلیل یافته‌های پژوهش مربوط به سؤال ده

چالش‌های مطرح شده در مورد استفاده از آموزش الکترونیکی	فراوانی
قطعی اینترنت و سرعت پایین آن	٪۵۰.۸
عدم ارتباط چهره به چهره، عدم دقت در یادگیری، کپی مطالب و تقلب	٪۳۳.۳
عدم تحرک معلم و متعاقباً کاهش انرژی، منفعل بودن زبان آموز	٪۱۱.۱
وقت‌گیر بودن تولید محتوای آموزشی، دشواری در سنجش و ارزشیابی فراگیر	٪۴.۸

نتیجه‌گیری

به کارگیری فناوری در آموزش مهارت‌های زبان دوم می‌تواند نقش بسزایی در بهبود فرایند یادگیری زبان آموزان داشته باشد و دانش و مهارت‌های زبانی آن‌ها را به میزان قابل توجهی ارتقاء بخشد. یکی از تغییرات مهم در این نوع یادگیری، جایگزینی روش فراگیر محور به جای معلم محور است (Onsoy, 2004). بر این اساس، به هنگام طراحی و پیاده‌سازی یک سیستم آموزش الکترونیکی لازم است که دیدگاه مدرسان نسبت به همه ابعاد این شیوه از آموزش در نظر گرفته شود. در این پژوهش، به منظور بررسی دیدگاه مدرسان نسبت به آموزش فناوری محور زبان فارسی به غیرفارسی زبانان از سؤالات پاسخ باز استفاده شده است که در آن اثربخشی فناوری در آموزش مهارت‌های چهارگانه زبان فارسی، مزایا و معایب فناوری، محدودیت‌ها و چالش‌های آن مورد پرسش قرار گرفت. نتایج پژوهش در مورد نگرش معلمان نسبت به آموزش فناوری محور زبان فارسی به غیرفارسی زبانان حاکی از آن است که اکثر مدرسان به کارگیری فناوری در این نوع آموزش را موثر دانسته و تنها عده معدودی آن را بی‌اثر می‌دانند. بنابراین براساس یافته‌های پژوهش حاضر در مورد مزیت‌های فناوری در آموزش زبان و همسو با اکثر پژوهشگران: آرکورفول و ابیدو (Arkorful & Abaidoo, 2014)، دینا و سیورنی (Dina & Ciornei, 2013)، ریحان و لاک (Raihan & Lock, 2010)، سان (Sun, 2011)، تانکوک (Tuncok, 2010)، اونسوی (Onsoy, 2004)، راویچاندوران (Ravichandran, 2000) می‌توان مزیت‌های متعددی را برای آموزش الکترونیکی برشمرد؛ از جمله انعطاف پذیری از لحاظ مکانی و زمانی برای فراگیران، دسترسی راحت به حجم زیادی از اطلاعات، ترغیب فراگیران به ارتباط و تعامل با دیگران، آسان بودن برقراری ارتباط بین معلم و فراگیران، از بین بردن بعد مسافتی و کاهش هزینه رفت و آمدها، سرعت آموزش و یادگیری متناسب با توانایی هر فرد، دسترسی نامحدود به منابع، به روز رسانی سریع تر منابع، دانش آموز محور و تکلیف محور بودن آموزش، یادگیری فعال و خودکار، کاهش استرس دانش آموزان خجالتی، توسعه مهارت‌های تدریس معلمان، استفاده بهینه از زمان در فرایند یادگیری، نظارت بر عملکرد فراگیران، ارائه زبان در قالب بازی و ایجاد علاقه و انگیزه در زبان آموزان، فردنگری و انجام فعالیت‌های خودآموز با توجه به نیازها و سرعت

زبان آموز، بازخورد سریع به زبان آموز و استفاده بهینه از زمان آموزش. در مورد معایب و چالش‌های این نوع آموزش نیز می‌توان به موارد متعددی اشاره کرد از جمله مشکلات نرم افزاری و سخت افزاری، مشکلات مالی، اتصالات اینترنتی، خستگی و عدم تمرکز زبان آموزان، عدم آشنایی فراگیران، عدم تحرک زبان آموز و معلم و کاهش انرژی آن‌ها، نداشتن زبان بدن به دلیل عدم ارتباط چهره چهره، منفعل بودن زبان آموزان، سهولت در کپی کردن منابع و امکان تقلب و سرقت ادبی. از سوی دیگر همان‌طور که ایوی (Ivy, 2011: 206-223) نیز معتقد است هر چند آموزش مبتنی بر فناوری در یادگیری مفید است، برخی از محدودیت‌ها از جمله عدم آشنایی و آموزش معلمان در به‌کارگیری فناوری، ممکن است معلمان را با مشکل مواجه سازد و متعاقب آن بدون درک کامل از فناوری نتیجه مطلوب حاصل نمی‌شود. عدم تسلط معلم بر هر یک از آن‌ها، باعث فناوری هراسی وی می‌شود. علاوه بر این، از لحاظ بعد ارتباطی، کتاب یک وسیله ارتباطی بین مخاطب و نویسنده است. به مثابه آن، رایانه نیز یک ابزار ارتباطی بین کاربر و برنامه‌نویس است. با این حال در این مقایسه، نویسنده و برنامه‌نویس معمولاً مطالب یکسانی را به اشتراک نمی‌گذارند. نویسنده باید به موضوع اشراف داشته باشد در حالی که برنامه‌نویس بیشتر یک تکنسین با انگیزه تجاری است. تفاوت بین این دو، موجب ساخت مطالب درسی بی محتوا، مستندات ضعیف، بازخورد نادرست، خطا در قالب و محتوای دروس و... می‌شود (Ravichandran, 2000: 82-89).

با توجه به این که در مطالعات پیشین کم‌تر به بررسی نگرش معلمان نسبت به فناوری و پی بردن به نقاط ضعف و قوت این نوع آموزش پرداخته شده بود، در این پژوهش به دنبال آن بودیم که به بررسی نگرش معلمان نسبت به فناوری‌های اینترنت محور در آموزش الکترونیکی پردازیم. برای بررسی نگرش معلمان نسبت به فناوری از سؤالات پاسخ باز استفاده شد که در آن اثربخشی فناوری در آموزش مهارت‌های چهارگانه زبان، مزایا و معایب فناوری، محدودیت‌ها و چالش‌های آن مورد پرسش قرار گرفت. یافته‌های پژوهش در مورد نگرش معلمان نسبت به فناوری حاکی از آن است که اکثر مدرسان به کارگیری فناوری در آموزش زبان فارسی را موثر دانسته و تنها عده معدودی آن را بی‌اثر می‌دانند.

به طور کلی، می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مبتنی بر فناوری می‌تواند دارای چهره ای

دوگانه با ویژگی‌های منفی و مثبت باشد. اگر به صورت هدفمند و روشمند در حوزه آموزش زبان مورد استفاده قرار گیرد، می‌تواند بر کارآیی و موفقیت آن بیافزاید و در غیر این صورت امکان بالقوه آن را دارد که ما را از هدف اصلی که تقویت توانمندی شناختی و ذهنی است، دور نماید. بنابراین با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان دریافت که فرایند یادگیری چه به شیوه سنتی و چه به روش الکترونیکی هر کدام چالش‌ها، مزایا و معایب خاص خود را دارد و پژوهشگران بر این باورند که با توجه به فراهم نبودن زیرساخت‌های لازم برای آموزش کاملاً الکترونیکی زبان فارسی، روش ترکیبی می‌تواند راهکار مناسبی برای آموزش مفید و موثر زبان فارسی باشد. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد که مدرسان آموزش زبان فارسی علی‌رغم رضایت‌مندی در استفاده از فناوری، در برخی از مهارت‌های چهارگانه زبان نظیر مهارت خواندن، مهارت صحبت کردن و مهارت نوشتن تمایلی به استفاده از فناوری در روش تدریس خود ندارند و ترجیح می‌دهند از روش حضوری و سنتی به آموزش مهارت‌ها بپردازند. از این رو، آموزش ترکیبی با وجود هر دو مزیت آموزش حضوری و آموزش الکترونیکی، می‌تواند شیوه‌ای موثر برای افزایش اثربخشی یادگیری در آموزش زبان فارسی باشد. امروزه، بسیاری از صاحب‌نظران اعتقاد دارند که آموزش الکترونیکی باید مکمل آموزش چهره به چهره باشد و در این راستا پژوهش‌های بسیاری نیز درباره کارآیی روش‌های آموزش ترکیبی انجام گرفته است که در اغلب آن‌ها نتایج نشان‌دهنده تأثیر مثبت این رویکرد آموزشی بر متغیرهایی نظیر پیشرفت تحصیلی فراگیران، انگیزش تحصیلی و ماندگاری میزان رضایت آن‌ها بوده است (Olelewe & Agomuo, 2016)، (Melton et al., 2009)، (Hughes, 2007)، (Gabrielle, 2003). از این رو، برای تحقق چنین تحولاتی باید به‌سوی استفاده از فناوری‌های مناسب در برنامه درسی و تدریس گام برداشت. بر این اساس، انتظار می‌رود معلمان نیز بر رخدادهای آموزشی رویکردی نو داشته باشند و به کمک این روش قوه تخیل، خلاقیت، انگیزه، اعتماد به نفس و روحیه جستجوگری را در فراگیران فراهم سازند.

پیوست

لطفاً به سؤالات زیر (پرسش‌نامه پاسخ باز) پاسخ دهید:

- سؤال ۱. در حال حاضر از چه فناوری‌های اینترنت محوری برای آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان استفاده می‌شود؟ (می‌توانید بیش از یک گزینه علامت بزنید)
 - ۱) سامانه یادگیری اینترنتی
 - ۲) پست الکترونیکی
 - ۳) پادکست
 - ۴) وبلاگ
 - ۵) ویکی
 - ۶) ویدیو کنفرانس
 - ۷) فرهنگ لغت آنلاین
 - ۸) غلط‌یاب املائی و چک‌کننده‌های دستوری
 - ۹) سایر فناوری‌ها (نام ببرید)
- سؤال ۲. آموزش الکترونیکی تا چه میزان در فرایند یاددهی و یادگیری زبان فارسی موثر است؟
- سؤال ۳. آموزش الکترونیکی زبان فارسی چه مزایایی دارد؟
- سؤال ۴. آموزش الکترونیکی زبان فارسی چه معایبی دارد؟
- سؤال ۵. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان از چه فناوری‌های اینترنت محوری برای تدریس مهارت خواندن استفاده می‌شود؟
- سؤال ۶. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان از چه فناوری‌های اینترنت محوری برای تدریس مهارت نوشتن استفاده می‌شود؟
- سؤال ۷. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان از چه فناوری‌های اینترنت محوری برای تدریس مهارت صحبت کردن استفاده می‌شود؟
- سؤال ۸. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان از چه فناوری‌های اینترنت محوری برای تدریس مهارت شنیدن استفاده می‌شود؟
- سؤال ۹. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان دسترسی شما به اینترنت و سایر امکانات آموزشی چگونه است؟
- سؤال ۱۰. در آموزش الکترونیکی زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان با چالش‌هایی مواجه هستید؟

منابع و مأخذ

- احسانی، حمیده. (۱۳۹۷). «بررسی و تأثیر کارایی فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و فراگیری زبان انگلیسی». مجله نخبگان علوم مهندسی. دوره سوم. شماره ۲. صص: ۳۱-۱۹.
- احمدی، غلام‌علی و نخستین روحی، ندا. (۱۳۹۳). «بررسی یادگیری تلفیقی با یادگیری الکترونیکی و یادگیری سنتی در آموزش ریاضی». مجله روانشناسی مدرسه. دوره سوم. شماره ۲. صص: ۲۶-۷.
- بیرجندی، آناهیتا. (۱۳۹۱). «طراحی سامانه اینترنتی آموزش زبان فارسی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. به راهنمایی شهلا رقیب‌دوست. تهران: دانشکده زبان و ادبیات فارسی دانشگاه علامه طباطبائی.
- تاج‌الدین، سید ضیاء‌الدین و نعمتی سرخی، محبوبه. (۱۳۹۱). «بررسی تأثیر آموزش از طریق رایانه در مقایسه با روش سنتی بر میزان یادگیری زبان آموزان غیرفارسی زبان». پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان. سال اول. شماره ۱. صص: ۱۵-۱۱.
- سارانی، هادی؛ آیتی، محسن و نادری، فاطمه. (۱۳۹۳). تأثیر آموزش درس زبان انگلیسی از طریق تلفن همراه و پست الکترونیکی بر یادگیری و پیشرفت زبان آموزان. دوره بیستم. شماره ۳. صص: ۱۵۹-۱۴۱.
- صحرائی، رضا و صفری، سعید. (۱۳۹۰). «آموزش زبان فارسی در بستر شبکه جهانی اینترنت: راهکاری نوین برای گسترش و تقویت زبان فارسی». کنفرانس بین‌المللی شورای گسترش و ترویج زبان فارسی، تهران.
- شرفی‌نژاد، حسنیه (۱۳۹۲). «طراحی نرم‌افزاری برای سنجش و آموزش واژگان پایه زبان فارسی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی. به راهنمایی زری سعیدی. تهران: دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی دانشگاه علامه طباطبائی.
- Arkorful, V, Abaidoo. N. (2014). The Role of E-Learning, the Advantages and Disadvantages of Its Adoption in Higher Education . International Journal of Education and Research. Vol. 2 No. 12 December 2014.
- Bax, S. (2003). CALL-Past, present and future. System 31, 13-28. Chapelle, C.A. (2001). Computer Applications in Second Language Acquisition. Cambridge: CUP.
- Dina, A. and Ciornei. S. (2013). the Advantages and Disadvantages of Computer Assisted Language Learning and Teaching for Foreign Languages. 5th International Conference EDU-WORLD 2012- Education

- Facing Contemporary World Issue. *Procedia-Social and Behavioral Science*. 76 (2013). 248-252.
- Fernandes, J, Costa, R. (2016). Putting order into our universe: The concept of blended learning- A methodology within the concept-based terminology framework. *Education Sciences*, 6(15), 1–13.
 - Fakey, D. (2010). Evaluation of the use of English Language in Private junior secondary schools in Ibadan Metropolis. *Humanity & Social Science Journals* (1), 43-49
 - Gabrielle D., M. (2003). The effects of technology-mediated instructional strategies on motivation, performance, and self-directed learning. *World Conference on Educational Media and Technology 2003*. Honolulu, Hawaii, USA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). 2568–2575.
 - Hell, Anna & Sauro, Shannon. (2021). Teachers’ Perceptions and Experiences with CALL for the Newly Arrived in Swedish as a Second Language. *CALICO Journal* (38), 202-221.
 - Hughes, G. (2007). Using blended learning to increase learner support and improve retention. *Teaching in Higher Education*, 12(3), 349–363.
 - Hsu, S. (2010). The relationship between teacher's technology integration ability and usage. *Educations Computing Research*, 43, 309-325.
 - Ivy, T. (2011). Technology and the Language Teacher. *The Arts Faculty Journal*, (July 2010-June 2011), 206-223.
 - Lawin, M. (2011). Motivational multimedia: Examining students' learning and motivation as they use a multimedia enriched learning environment. *Educations Computing Research*, 4(2), 245-258.
 - Lamy, M. N. & Hampel. R. (2007). *Online Communication in Language Learning and Teaching*. New York: Palgrave Macmillan
 - Mason, R. (2001). Teaching and learning online: pedagogies for new technologies. London: Kogan Page. 67-75
 - Melton, B. F, Graf, H, and Chopak-Foss, J. (2009). Achievement and satisfaction in blended learning versus traditional general health course designs. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 3(1), 1–10.
 - Morgan, G.(2003). Course Management System Use in the University of Wisconsin System. *Educause Center for Applied Research (EDA)*, May 2003.
 - Olelewe, C. J, and Agomuo, E. (2016). Effects of b-learning and F2F learning environments on students’ achievement in QBASIC programming. *Computers & Education*, (103), 76–86.
 - Onsoy, S. (2004). Students and Teachers Attitudes Towards the Use of Computer- Assisted Language Learning at the Preparatory School of

- Celal Bayar University. A Master's Thesis. The Department of Teaching English as a Foreign Language, Bilkent University, Ankara.
- Park, Ch., Son, J.(2009). Implementing Computer Assisted Language Learning in The EFL classroom. Teachers perception and perspectives. International Journal of pedagogies and Learning. Rutledge university of Montana. 5(2). 80-101.
 - Patel, C.(2014). Use of Multimedia Technology in Teaching and Learning Communication Skill. Analysis International Journal of Advancements in Research and Technology, Volume2 (Issue7). 116-123
 - Raihan, M. A. and Lock, H. S. (2010). Technology integration for meaningful learning-the constructivist view. Bangladesh Educational Journal, 11(1), 17-37.
 - Ravichandran, T. (2000). In The Perspective of Interactive Approach: Advantages and Apprehensions . National Seminar on CALL, Anna University, Chennai, 10-12 Feb. 2000, 82-89.
 - Sharifi, Moharram. (2013) . Technology at the Service of Grammar: Grammatical Development through Computer . 1st International Conference of Teaching English Language, Literature and Translation, Shiraz, Kharazmi International Institute of Research and Technology.
 - Sun, L. (2011). Enhancing Self-Directed Language Learning Environment through Computer-Assisted Language Learning (CALL). In Partial Fulfillment Of Requirement for the Degree Master of Science in Education .The Graduate Faculty, University of Wisconsin-Platteville.
 - Son, J. B. (2008). Using Web-based Language Learning Activities in the ESL Classroom. International Journal of Pedagogies and learning, 4(4): 34-43..
 - Tafazoli, D (2021). CALL Teachers' Professional Development Amid the COVID-19 Outbreak: A Qualitative Study. Computer Assisted Language Learning Electronic Journal, 22(2), 4-13.
 - Tuncok, B. (2010). A Case Study: Student's Attitudes towards Computer Assisted Learning, Computer Assisted Language Learning and Foreign Language Learning. A Thesis Submitted to the Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University
 - Warschauer, M. Shetzer, H and Meloni, C. (2000).Internet for English teaching. Alexandria, VA: TESOL Publications.
 - Yunus, M. (2007). Malaysian ESL teachers' use of ICT in their classrooms: Expectations and realities. ReCALL, 19(1), 79-95.